

Skrifstofa jafnréttismála

Jafnréttisráð Kærunefnd jafnréttismála

Alþingi
Erindi nr. P 125/961
komudagur 9.3.2000

Nefndasvið Alþingis,
Þórshamri v/Templarasund,
150 Reykjavík.

Reykjavík 8. mars 2000.

Með bréfi dags. 11. febrúar sl. óskaði félagsmálanefnd Alþingis eftir umsögn Jafnréttisráðs um frumvarp til laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla, 272 mál.

Jafnréttisráð hefur samþykkt eftirfarandi umsögn:

1. Almennt:

Jafnréttisráð telur að frumvarpið, verði það að lögum, muni almennt styrkja það starf sem fram fer að jafnrétti kynja í samfélaginu. Ráðið fagnar því endurskoðun og framlagningu frumvarpsins. Jafnframt telur ráðið að frumvarpið, verði það lögum, muni betur en gildandi lög vernda einstaklinga gegn mismunun vegna kynferðis. Ákvæði er varða réttindi og skyldur einstaklinga, fyrirtækja og stofnana eru ítarlegri. Meirihluti ráðsins telur það hafa sýnt sig að jafnréttisáætlanir fyrirtækja og stofnana geta skilað árangri ef vel er að málum staðið. Það er því fagnaðarefni að mati meirihluta ráðsins að lagt skuli til, að öllum stærri fyrirtækjum verði gert að vinna og starfa í samræmi við slíka áætlun. Hins vegar má ætla að hér sé um að ræða ákvæði sem meta þarf árangur af að nokkrum árum liðnum og mögulega styrkja eftirfylgni. Fulltrúi Kvenréttindafélags Íslands óskaði að fram kæmi að félagið hefði ákveðnar efasemdir um hvort rétt væri að skylda fyrirtæki til að gera jafnréttisáætlanir. Fulltrúi Samtaka atvinnulífsins er mótfallinn því að fyrirtækjum sé gert skylt að gera jafnréttisáætlanir.

2. Skipan mála innan stjórnáslunnar.

Skrifstofa jafnréttismála.

Jafnréttisráð hefur ítrekað lagt áherslu á nauðsyn þess að skilgreint verði í lögum annars vegar hlutverk Skrifstofu jafnréttismála og hins vegar Jafnréttisráðs og er það gert í frumvarpi þessu. Jafnréttisráð telur að Skrifstofa jafnréttismála eigi að hafa sömu stjórnáslulegu stöðuna og aðrar stofnanir hins opinbera. Á undarförnum árum hafa

verið lögfest ákvæði um réttarstöðu forstöðumanna og stofnana innan stjórnsýslunnar og reglur settar um ábyrgð gagnvart fagraðherra og ríkisstjórn í heild. Mikilvægt er að enginn vafi leiki á að þessari stofnun er ætlað sama lagaumhverfi og öðrum stofnun ríkisins. Því leggur ráðið til að orðin "annast í umboði ..." falli brott í 3. mgr. 3. gr. frumvarpsins.

Þá leggur meirihluti Jafnréttisráðs til að eitt af hlutverkum Skrifstofu jafnréttismála verði að leita sátta milli einstaklinga og atvinnurekenda eins og lagt var til í frumvarpinu sem lagt var fram á Alþingi á haustþingi. Á sama hátt geti kærunefnd jafnréttismála, að höfðu samráði við málsaðila, vísað máli til skrifstofunnar til sáttameðferðar en slíkt ákvæði var að finna í 5. gr. þess frumvarps sem lagt var fram á haustþingi 1999. Því er lagt til að nýr liður bætist við 3. mgr. 3. gr. sem orðist svo:

* leita sátta milli einstaklinga eða hópa annars vegar og fyrirtækja eða stofnana hins vegar í ágreiningsmálum sem skrifstofunni berast og varða ákvæði laga þessara.

og sem fyrri málsliður 3. mgr. 5. gr. komi:

Kærunefnd jafnréttismála getur að höfðu samráði við málshefjanda sent mál til sáttameðferðar hjá Skrifstofu jafnréttismála.

Fulltrúi Kvenréttindafélags Íslands situr hjá við þennan þátt umsagnarinnar. Fulltrúi Samtaka atvinnulífsins er mótfallinn þessari breytingu.

Jafnréttisráð.

Í frumvarpinu eru lagðar til grundvallarbreytingar á hlutverki og skipan Jafnréttisráðs bæði frá gildandi lögum og frumvarpi því sem lagt var fram síðast liðið haust. Innan ráðsins komu fram miklar efasemdir um að það væri raunhæft að tvenn samtök sameinuðust um einn fulltrúa. Kvennasamtökin hafa um áratugaskeið lagt mikið af mörkum til aukins jafnréttis kynja og ljóst er að þörf er á því enn um sinn. Hlutverk óháðra félagasamtaka í jafnréttisstarfinu er mikilvægt og því áhyggjuefni ef dregið er úr vægi þeirra. Því leggur Jafnréttisráð til að fjölgað verði um einn fulltrúa í ráðinu. Jafnréttisráð telur að þær breytingar sem gerðar hafa verið á frumvarpinu frá fyrra frumvarpi að því er varðar hlutverk Jafnréttisráðs séu ekki til bóta og þörf sé á að skýra verksvið ráðsins betur. Leggur Jafnréttisráð til að 8. gr. orðist svo:

Jafnréttisráð skal stuðla markvisst að jafnri stöðu og jöfnum rétti kvenna og karla á vinnumarkaðnum. Ráðið skal vinna tillögur til félagsmálaráðherra um aðgerðir á þessu sviði.

Jafnréttisráð er stjórnvöldum til ráðgjafar um jafnréttismál í vinnumarkaðsmálum.

Þá er lagt til að við 9. gr. bætist Jafnréttisráð í hóp þeirra sem vinna tillögur til ráðherra í framkvæmdaáætlun ríkisstjórnarinnar.

Kærunefnd jafnréttismála.

Meiri hluti Jafnréttisráðs tekur ekki afstöðu til þeirra breytinga sem gerðar hafa verið á frumvarpinu frá fyrra frumvarpi varðandi hlutverk og stöðu kærunefndar jafnréttismála. Fulltrúi ASÍ vísar hins vegar til umsagnar Alþýðusambandsins um afstöðu sína varðandi þetta atriði. Meirihluti ráðsins telur hins vegar með öllu ófært að lagt skuli til að fella brott ákvæði gildandi laga um málshöfðunarheimild og skaðabótaskyldu. Er lagt til að kærunefnd hafi áfram heimild til að fylgja málum eftir, fallist aðili ekki á tilmæli nefndarinnar og heimild til að krefjast bóta f.h. þess sem misgert var við. Jafnréttisráð leggst eindregið gegn því að felld séu brott ákvæði sem eru í gildandi lögum fyrr en raunverulegu jafnrétti náð eða sýnt er fram á með faglegri úttekt að viðkomandi ákvæði sé óþarft. Fulltrúi Samtaka atvinnulífsins er mótfallinn þessari tillögu.

3. Nefndir, stjórnir og ráð.

Meiri hluti Jafnréttisráðs telur að ákvæði frumvarpsins um skipan í opinberar nefndir, stjórnir og ráð sé á engan hátt fullnægjandi. Reglubundnar úttektir á hlut kynjanna í nefndum sýna að verulega hallar á konur. Það er markmið jafnréttislaga að vinna að jöfnum áhrifum kvenna og karla við stefnumótun og ákvarðanatöku, sbr. b lið 1. gr. frumvarpsins. Í nefndum eru teknar margar mikilvægar ákvarðanir og lagður grunnur að stefnumótun. Við skipun fulltrúa í verkefnanefndir ráðuneyti er auðvelt fyrir ráðherra að tryggja jöfnun. Það er hins vegar nánast útilokað þegar um er að ræða nefndir sem samtök og stofnanir í samfélaginu tilnefna fulltrúa í. Svo kölluð tilnefningarleið hefur skilað verulegum árangri í nágrannalöndum okkar. Því er lagt til að hún verði lögfest hér á landi sem almennt ákvæði en ekki aðeins varðandi tilnefningar í Jafnréttisráð. Í frumvarpinu sem lagt var fram á Alþingi á haustþingi var ákvæðið orðað svo:

Í nefndum, stjórnnum og ráðum á vegum ríkis og sveitarfélaga skal hlutfall kynja vera sem jafnast þar sem því verður við komið.

Þar sem tilnefnt er í nefndir, stjórnir og ráð á vegum ríkis og sveitaaarfélaga skal tilnefna tvo, konu og karl. Við skipun skal þess síðan gætt að skipting milli kynja sé sem jöfnust.

Tilnefningaraðila er heimilt að víkja frá ákvæðum 2. mgr. Ef sérstakar ástæður leiða til þess að illmögulegt er að framfylgja þeim. Skal tilnefningaraðili þá skýra ástæður þess.

Ákvæði 2. og 3. mgr. Fellur sjálfkrafa úr gildi að liðnum tíu árum frá gildistöku laga þessara.

Meirihluti Jafnréttisráðs telur brýnt að 21. gr. frumvarpsins verði breytt til samræmis við ofangreint. Fulltrúi Samtaka atvinnulífsins er á móti þessari tillögu.

Að lokum vill Jafnréttisráð vekja athygli á því að það telur umsögn fjárlagaskrifstofu fjármálaráðuneytisins með öllu óraunhæfa. Ljóst er að með því að gera Jafnréttisráð, kærunefnd og Skrifstofu jafnréttismála að þremur sjálfstæðum og óháðum stjórnsýslueiningum mun grunnkostnaður vegna rekstur aukast. Þá er ljóst að ýmis ákvæði frumvarpsins kalla eftir auknu fjármagni.

Formaður Jafnréttisráðs hefur óskað eftir að í umsögninni komi fram eftirfarandi afstaða hennar:

Ég hef efasemdir um þann hluta frumvarpsins sem lýtur að verksviði Jafnréttisráðs en ekki er lengur gert ráð fyrir því að fjölskipuð nefnd komi að stefnumótun og ákvarðanatöku annarra þátta jafnréttismála en því er lítur að vinnumarkaðnum, það geri jafnréttisstofnun stjórnvalda.

Með þessum athugasemdum/breytingum mælir Jafnréttisráð eindregið með samþykkt frumvarpsins.

Virðingarfyllst,

Fh. Jafnréttisráðs,

Elsa S. Þorkelsdóttir.